

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 24 listopada 2022 r.

BADK.DPK.133.131.2022

P10-67/22	Data wpływu petycji 27 września 2022 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 23 listopada 2022 r.

**KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO,
USTAWA O SĄDZIE NAJWYŻSZYM**

TEMAT

**UMOŻLIWIENIE SKAZANEMU PRAWA DO WNIESIENIA KASACJI
LUB SKARGI NADZWYCZAJNEJ
Z UWAGI NA RAŻĄCĄ NIEWPÓŁMIERNOŚĆ KARY**

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą w zakresie zmiany art. 523 § 1a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego oraz art. 89 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, w celu umożliwienia skazanemu wniesienia kasacji lub skargi nadzwyczajnej z uwagi na rażącą niewspółmierność kary za pośrednictwem ustanowionego pełnomocnika względnie Rzecznika Praw Obywatelskich.

UZASADNIENIE WNOSZACEGO PETYCJE:

Zdaniem autora petycji aktualny stan prawny, który umożliwia wniesienie nadzwyczajnego środka zaskarżenia z powodu rażącej niewspółmierności kary wyłącznie Prokuratorowi Generalnemu jest wątpliwy konstytucyjnie. Wnoszący petycję podniósł, że taka sytuacja prowadzi do pokrzywdzenia skazanego, który za pomocą ustanowionego pełnomocnika nie jest uprawniony do wniesienia takiego środka zaskarżenia.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375), dalej: „k.p.k.”, reguluje sposób i tryb wnoszenia nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Na podstawie art. 519 k.p.k. od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego kończącego postępowanie oraz od prawomocnego postanowienia sądu odwoławczego o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego (zgodnie z ustawą z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny) może być wniesiona kasacja. Przedmiotem zaskarżenia nie może być samo uzasadnienie. Do wniesienia kasacji uprawnione są strony. Strona, która nie zaskarżyła orzeczenia sądu pierwszej instancji, nie może wnieść kasacji od orzeczenia sądu odwoławczego, jeżeli orzeczenie sądu pierwszej instancji utrzymano w mocy lub zmieniono na jej korzyść.

Powyższe ograniczenie nie dotyczy uchybień sądu polegających na bezwzględnych przyczynach odwoławczych określonych w art. 439 k.p.k. (w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona lub niezdolna do orzekania bądź podlegająca wyłączeniu; nienależyta obsada sądu, sprawa poza właściwością sądu; sąd niższego rzędu orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu; orzeczono karę, środek karny, środek kompensacyjny lub środek zabezpieczający nieznanie ustawie; naruszenie zasady większości głosów lub niepodpisanie przez osobę biorącą w orzekaniu; zachodzi sprzeczność

uniemożliwiająca wykonanie orzeczenia; orzeczenie zostało wydane mimo prawomocnie zakończonego postępowania karnego wobec tej samej osoby i tego samego czynu; przesłanki z art. 17 § 1 pkt 5, 6 i 8-11; naruszenie prawa do obrony; rozpoznanie sprawy pod nieobecność oskarżonego, gdy taka była wymagana).

Zgodnie z art. 520 oraz 521 k.p.k. uprawnionymi do wniesienia kasacji od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie są: Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz Rzecznik Praw Dziecka w zakresie naruszenia praw dziecka.

Kasacja może być wniesiona tylko z powodu uchybień wymienionych w art. 439 lub innego rażącego naruszenia prawa, jeżeli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia.

Kasacja nie może być wniesiona wyłącznie z powodu niewspółmierności kary. Wyłączenie określone w zdaniu poprzedzającym nie ma zastosowania do kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego w sprawach o zbrodnie. Uprawnienie to zostało nadane, wówczas Ministrowi Sprawiedliwości – Prokuratorowi Generalnemu, na podstawie przepisów ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (art. 1 pkt 124).

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1904) szczegółowo reguluje prawo do wniesienia skargi nadzwyczajnej.

Jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile:

1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub

2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub

3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego - a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Zgodnie z art. 90 ustawy uprawnienie do wniesienia skargi nadzwyczajnej przysługuje: Prokuratorowi Generalnemu, Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz, w zakresie swojej właściwości, Prezesowi Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznikowi Praw Dziecka, Rzecznikowi Praw Pacjenta, Przewodniczącemu Komisji Nadzoru Finansowego, Rzecznikowi Finansowemu, Rzecznikowi Małych i Średnich Przedsiębiorców

oraz Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Skarga nadzwyczajna wnoszona jest w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna - w terminie roku od dnia ich rozpoznania.

Skarga nadzwyczajna nie jest dopuszczalna od:

- wyroku ustalającego nieistnienie małżeństwa;
- orzekającego unieważnienie małżeństwa albo rozwód, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się takiego orzeczenia zawarła związek małżeński;
- od postanowienia o przysposobieniu;
- w sprawach o wykroczenia i wykroczenia skarbowe

Ponadto skarga nadzwyczajna nie może być oparta na zarzutach, które były przedmiotem rozpoznawania skargi kasacyjnej lub kasacji przyjętej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy.

Na podstawie art. 91 w przypadku uwzględnienia skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i stosownie do wyników postępowania orzeka co do istoty sprawy albo przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi, w razie potrzeby uchylając także orzeczenie sądu pierwszej instancji, albo umarza postępowanie. Sąd Najwyższy oddala skargę nadzwyczajną, jeżeli stwierdzi brak podstawy do uchylenia zaskarżonego orzeczenia.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Do Senatu 12 grudnia 2019 r. wpłynęła petycja (**P10-30/19**) dotycząca zmiany Kodeksu postępowania karnego, w celu usunięcia możliwości wniesienia kasacji przez Prokuratora Generalnego ze względu na orzeczenie przez sąd niewspółmierności kary. W pisemnej opinii Rzecznika Praw Obywatelskich z 5 sierpnia 2020 r. stwierdzono, że „biorąc pod uwagę nadzwyczajny charakter środka odwoławczego, jakim jest kasacja, brak jest podstaw do podnoszenia wyłącznie zarzutu rażącej niewspółmierności kary, gdy zarzut ten był przedmiotem rozpoznania w postępowaniu odwoławczym”. Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji po zapoznaniu się z nadesłanymi opiniami zdecydowała o niepodjęciu prac nad petycją.

Do Senatu 24 września 2021 r. wpłynęła petycja (**P10-73/21**) dotycząca zmiany Kodeksu postępowania karnego, poprzez dodanie w art. 523 § 1a możliwości wniesienia kasacji przez Rzecznika Praw Obywatelskich wyłącznie na podstawie zarzutu niewspółmierności kary.

Komisja Praw Człowieka Praworządności i Petycji 2 marca 2022 r. rozpatrzyła petycję. Komisja dysponowała stanowiskiem Rzecznika Praw Obywatelskich o wniosku petycji, w którym stwierdzono, że „modyfikacja art. 523 § 1a k.p.k. budzi wątpliwości, co w konsekwencji stanowi, że zmiana wydaje się być nie zasadna”. Komisja zdecydowała o niepodejmowaniu prac nad petycją.

Komisja Praw Człowieka Praworządności i Petycji 20 października 2022 r. rozpatrzyła petycję (**P10-42/22**), dotyczącą zmiany art. 521 § 1 Kodeksu postępowania karnego, poprzez usunięcie z tego przepisu Prokuratora Generalnego, jako podmiotu posiadającego prawo do złożenia kasacji od każdego prawomocnego orzeczenia sądu kończącego postępowanie i zastąpienie go Prezydentem RP. Komisja podjęła decyzję o niepodejmowaniu prac nad petycją.

W Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji trwają prace nad petycją (**P10-07/22**) dotyczącą rozszerzenia o Rzecznika Praw Obywatelskich katalogu podmiotów uprawnionych do wnoszenia kasacji nadzwyczajnej opartej wyłącznie na zarzucie niewspółmierności kary oraz tylko wtedy kiedy zarzut ten nie był przedmiotem rozpoznania przez sąd odwoławczy. Komisja, po rozpatrzeniu petycji 11 maja 2022 r. postanowiła zwrócić się o opinię do zainteresowanych podmiotów.

INFORMACJE DODATKOWE:

Przewodniczący Komisji Praw Człowieka Praworządności i Petycji 14 maja 2021 r. zwrócił się do Ministerstwa Sprawiedliwości o informację dotyczącą ilości kasacji na korzyść oraz na niekorzyść oskarżonego.

Ministerstwo Sprawiedliwości 2 czerwca 2021 r. odpowiedziało, że zgodnie z danymi uzyskanymi z Prokuratury Krajowej w okresie od 15 kwietnia 2016 r. do 25 maja 2021 r. Prokurator Generalny wniósł 79 kasacji na podstawie art. 523 § 1a k.p.k. – wszystkie na niekorzyść oskarżonego.

OPRACOWAŁ

Arkadiusz Waszkiewicz

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz